

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.22517758.1401.12.9.1.2>

واکاوای ابعاد و مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی و داخلی: یک پژوهش کیفی

سمیه طولابی فرد^۱، نادر برزگر^{۲*}، سعید علیزاده^۳

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۱۲/۱۷ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۰۲/۱۸

چکیده

پژوهش حاضر، با هدف واکاوی ابعاد و مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی و داخلی انجام شد. پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر نحوه جمع آوری داده‌ها به شکل کیفی بود. جامعه آماری مورد پژوهش در بخش داخلی شامل نظریات و دیدگاه‌های صاحب نظران و متخصصان در اسناد مکتوب و چاپ شده معتبر مانند کتاب‌ها و مقالات و همچنین خبرگان، اساتید، متخصصان حوزه علوم تربیتی و مدیران ارشد آموزش و پرورش تا اشباع نظری ۱۷ نفر بود و در بخش خارجی شامل نظریات و دیدگاه‌های صاحب نظران و متخصصان بود که نظریات آن‌ها در اسناد مکتوب و چاپ شده معتبر مانند کتاب‌ها و مقالات استخراج گردیدند. نمونه‌های پژوهش در هر دو بخش داخلی و خارجی به روش هدفمند انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش داخلی فرم فیش برداری و فرم مصاحبه نیم ساختار یافته و در بخش خارجی فرم‌های فیش برداری بود. همچنین جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شده است. براساس نتایج پژوهش شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان داخلی و خارجی در قالب ۱۵ مولفه کلی طبقه‌بندی شدند.

واژه‌های کلیدی: پژوهش، شایستگی‌های پژوهشی، معلم.

۱- دانشجوی دکتری مدیریت آموزشی. دانشکده مدیریت. واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.
s.toolabifard@gmail.com

۲- استادیار گروه علوم تربیتی، واحد اسلامشهر، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. * نویسنده مسئول.
barzegar.education@yahoo.com

۳- استادیار گروه علوم تربیتی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مقدمه

آموزش و پرورش، بیش از هر زمان دیگری به عنوان رکن اصلی توسعه اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه قلمداد می‌شود و به منزله قدرتمندترین ابزار شکل‌دهی آینده و شیوه‌ای برای درک و تسلط بر تغییرات، پایداری و تداوم تاریخ و فرهنگ به شمار می‌رود که نقشی محوری در افزایش ظرفیت و توان تولیدی جامعه ایفا می‌کند. این موضوع، برای جوامع پویا که خواهان تغییرات اساسی و بنیادی هستند، به خوبی پذیرفته شده است. لیکن در بررسی و نگاه به درون نظام آموزشی، ضمن آنکه باید نوعی نگرش نظام‌مند داشت، می‌توان نقش معلم را ممتاز نمود (امام جمعه و مهر محمدی، ۱۳۹۱). تحقق هر آرمانی در آموزش و پرورش، در گروی نیروی انسانی آن یعنی معلمان است که عامل اجرایی آرمان‌ها در محیط عملی هستند و هیچ اصلاحی بدون همکاری و مشارکت فعال آنان انجام نخواهد شد (خروشی و همکاران، ۱۳۹۵).

معلمان اساسی‌ترین نقش را در جریان یادگیری و در نهایت پرورش دانش‌آموزان بر عهده دارند و اهمیت و برجستگی این نقش حساس بر کسی پوشیده نیست. تعلیم و تربیت امری وقت‌گیر پرثمر و درعین حال دشوار که در آن معلمان نقطه آغاز هر تحول آموزشی و پرورشی هستند به طوری که ایجاد تحول در جامعه در عصر مواجهه یا چالش‌های جهانی جز از طریق معلمانی خلاق و فکور و پژوهشگر ممکن نخواهد بود (امانی، ۱۳۹۴). در آموزش مبتنی بر پژوهش، فرد از مسائل متنوعی که در

حال حاضر در فرایند آموزش و پرورش وجود دارد، آگاه می‌شود. در نتیجه معلمی که پژوهشگر است، پژوهش را برای بهبود عمل خود انجام می‌دهد و به عبارتی خود تولیدکننده و مصرف‌کننده یافته‌های پژوهشی است. پژوهش به‌عنوان یکی از مهم‌ترین منابع شناخت و آگاهی انسان‌ها از دیرباز، نقشی مهم در توسعه جوامع و سازمان‌ها داشته است؛ در آموزش و پرورش نیز به‌عنوان یکی از پیچیده‌ترین و دشوارترین عرصه فعالیت‌های بشری، پژوهش در تولید دانایی و هدایت امور، نقشی برجسته دارد (ساکی، ۱۳۹۲). جایگاه پژوهش در آموزش و پرورش، بسیار فراتر از حضور صرف در تصمیم‌گیری‌های سطوح کلان اجرایی و اداری است. پژوهش در پیوند عمیق با آموزش و پرورش است و نمی‌توان تنها برای آن، حضوری ساختاری و موردی را در نظر داشت. پژوهش به‌عنوان مهم‌ترین روش آموزش، در عرصه تدریس و برای پویایی و تعمیق فرایند یاددهی-یادگیری، حضوری برجسته دارد (پوستینن، آنتی، کوسکی و تاممی^۱، ۲۰۱۸).

در طول تاریخ آموزش و پرورش، معلم همواره ستون و محور تعلیم و تربیت بوده است. بنابراین گاهی مستقیم و گاهی غیرمستقیم در امر آموزش، نقش داشته است (یغما، ۱۳۸۹). نتایج پژوهش‌ها نشان دهنده تأثیر شایستگی‌های حرفه-ای شامل: شایستگی‌های شناختی مهارتی، شایستگی‌های مدیریتی و شایستگی‌های نگرشی - رفتاری، بر بهسازی معلمان و عملکرد آن‌ها می-

¹Puustinen & et al

میان عوامل زیادی که در موفقیت معلمان و بهبود کیفیت آموزش نقش مهمی دارند، دانش و توانایی‌های پژوهشی معلمان می‌باشد. از این رو اهمیت انجام پژوهشی درباره شایستگی‌های پژوهشی معلمان آشکار است که موضوع پژوهش حاضر، واکاوی ابعاد و مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی و داخلی می‌باشد.

سوالات پژوهش

مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان داخلی کدامند؟
 مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی کدامند؟
 طبقه‌بندی شایستگی‌های پژوهشی معلمان بر اساس شاخص‌ها و مولفه‌های شناسایی شده چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

معلمان، مهم‌ترین رکن نظام آموزشی در فرایند تربیت دانش آموزان به شمار می‌آیند و بنابراین آن‌ها باید بیش‌ازپیش برای ایفای نقش‌های دشوار خود، آماده شوند. از جمله ویژگی‌هایی که ماهیت حرفه معلمی را نمایان می‌کند، موقعیت پیچیده آن برای عمل است که در نتیجه مواجهه دائمی معلمان با بروز پدیده‌هایی پیچیده و به نسبت نوظهور در کلاس درس به وجود می‌آید؛ این موقعیت، تصمیم‌گیری در این عرصه را بسیار ظریف و دشوار ساخته است (فلدمن، آلتریچتر و پوش^۲، ۲۰۱۸). به این ترتیب برای پویایی هرچه بیشتر آموزش و پرورش، پژوهش باید در سطوح

باشد (غنی‌زاده گرایلی و همکاران، ۱۳۹۶). یکی از مهم‌ترین شایستگی‌های معلمان، شایستگی‌های پژوهشی می‌باشند. معلمان با پژوهش ارتباطی نزدیک دارند. در اصل، بخشی عمده از ترکیب حرفه معلمی را تعامل‌های علمی - پژوهشی و فکورانه معلم تشکیل می‌دهد. معلمان برای حضور مؤثر در عرصه تدریس باید در چندین بعد با پژوهش مرتبط شوند؛ در بعد اول، معلم به‌عنوان مدرس پژوهش به دانش آموزان، نقش ایفا می‌کند؛ در این نقش، معلم با سازمان‌دهی مؤثر فرایند یاددهی - یادگیری، تدریس خود را در جهت تحقق دانش‌آموز فکور و پژوهنده هدایت می‌کند (ساک، ۱۳۹۲)؛ در این نقش، معلم خود باید پیش‌تر پژوهش کرده، ماهیت و همچنین فضای مناسب برای رشد آن را به‌درستی درک کند؛ در بعد دوم، معلم به‌عنوان یک عنصر حرفه‌ای و فکور، باید یک پژوهشگر باشد تا بتواند در مسیر فرایند یاددهی - یادگیری، نقش خود را به‌درستی ایفا کند (ویل جیمز، کانسوگرا، استروین^۱، ۲۰۱۷). تامل در نقش و جایگاه حساس، مهم و بی‌بدیل معلم در نظام آموزشی و تاثیر پژوهش بر ایفای این نقش روشن می‌کند که تحقیق و بررسی در خصوص برنامه درسی تحقیق و پژوهش می‌تواند از اهمیت و ضرورتی وافر برخوردار باشد (دهقان و همکاران، ۱۳۹۵).

معلمان با سه نقش تدریس، پژوهش و خدمات درگیر هستند، لذا آموزش و بالندگی آنان در هر یک از حوزه‌های مذکور، قابل‌تأمل است، تحقیقات چند دهه اخیر نشان داده است که از

²Feldman & et al

¹Willegems & et al

کاربرده و از نتایج آن‌ها در بهبود تدریس بهره گیرد؛ اما با وجود کوشش‌های فردی به‌منظور انجام پژوهش، وی برای استفاده از دستاورد و کوشش‌های پژوهشی دیگران که به‌طور عمده، توسط پژوهشگران خارج از کلاس درس انجام می‌شود بی‌نیاز نمی‌شود. پژوهشگران خارج از کلاس درس، دانشی مترکم درباره ابعاد مختلف تدریس تولید کرده‌اند که معلم برای تکمیل آگاهی‌های خود و در سومین بعد از ارتباط خود با پژوهش - به‌عنوان مصرف‌کننده دستاوردهای پژوهشی دیگران باید به آن‌ها مراجعه کند و به‌عنوان یک کارگزار فکور، دانش خود را در پیوند با دانش دیگران غنی سازد (جورام و همکاران^۲، ۲۰۱۹). بی‌تردید پژوهش و تحقیق راه‌حل شناخته‌شده بشر برای حل مسائل و مشکلات پیش‌رو و توسعه مرزهای دانش است (نادزر، ۲۰۰۹). در واقع تحقیقات آموزشی منبعی برای راهنمایی و تصمیم‌گیری در مورد کلاس، اقدامات و ابتکارات است (فارلی ریپل و همکاران^۳، ۲۰۱۸). با این وجود اغلب می‌بینیم که دنیای تحقیق‌های آموزشی نادیده گرفته می‌شود. (کاین و همکاران^۴، ۲۰۱۶ و شایک و همکاران^۵، ۲۰۱۸). یکی از دلایل استفاده محدود معلمان از تحقیقات و عدم گرایش آن‌ها به تحقیق این است که آن‌ها به‌راحتی باور ندارند که می‌توانند تأثیر مثبت بر عملکرد خود داشته باشند (کوبورن و تالبرت^۶، ۲۰۰۶). دلیل دیگر این است که آن‌ها

و ابعاد مختلف آن جاری شود. آموزش و پرورش پژوهش محور، آموزش و پرورش فکور است که می‌داند کجا می‌رود، چرا می‌رود و چگونه باید برود. در آموزش و پرورش پژوهش محور، همه سطوح شغلی از فواید پژوهش بهره می‌برند و زمینه لازم برای شکل‌دهی به آموزش و پرورش به‌عنوان یک سازمان یادگیرنده، با تکیه بر پژوهش حاصل می‌شود. اولین پیش‌نیاز برای نیل به این مهم، درک پژوهش و شرایط آن برای کارگزاران در سطوح مختلف است. آشنایی با پژوهش و فواید و ظرفیت‌های آن است که می‌تواند موتور محرکه استفاده از آن در آموزش و پرورش باشد؛ در این میان، معلمان بیش از دیگران به استفاده از پژوهش در کار خود نیاز دارند (افدال و اسپرنس^۱، ۲۰۱۸). پژوهش علمی فرایند جستجوی منظم است که پژوهشگر برای پی بردن به حقیقت پدیده‌ها یا موقعیت‌های نامعین آن را به کار می‌گیرد تا مساله را شناسایی و درباره آن به جستجوی اطلاعات بپردازد (سراجی و عطاران، ۱۳۸۹) و (رحمان پور و نصر اصفهانی، ۱۳۹۲).

پژوهش، منبع ایجاد و توسعه دانایی‌های معلمان درباره پیچیدگی‌های فرایند یاددهی - یادگیری است. معلم به‌واسطه ویژگی‌های شغل خود نمی‌تواند منبع دانایی و اطلاعات خود را تنها به کوشش‌های دیگران و پژوهشگران خارج از کلاس درس محدود سازد. او به‌عنوان فردی حرفه‌ای باید بتواند روش‌های خاصی از پژوهش‌های ناظر بر عمل، مانند اقدام پژوهی و درس پژوهی را برای حل مشکلات تدریس به

² Joram&ect

³Farley-Ripple

⁴Cain

⁵Schaik&ect

⁶Coburn& Talbert

¹Afdal, &Spernes

ممکن است خود را به عنوان محققان خبره در نظر
نگیرند (فارلی ریپل و همکاران، ۲۰۱۲).

جدول ۱- نمونه تحقیقات انجام شده

محققان	سال	نتایج
فتحی	۱۳۹۸	شایستگی های حرفه ای معلم شامل ۴ بعد اصلی: دانش حرفه ای، عمل حرفه ای، تعهد حرفه ای و توسعه هویت حرفه ای است.
کریمیان	۱۳۹۷	اجزای چهارگانه، دانش حرفه ای، عمل حرفه ای، ارزش ها و نگرش ها و ویژگی های شخص الگوی شایستگی حرفه ای دانشجو معلمان را تبیین می کند.
جاهد و خسروی	۱۳۹۷	صلاحیت های آموزشی و یادگیری نسبت به صلاحیت های پژوهشی، نقش بیشتری در موفقیت علمی و تحصیلی دانشجویان در دانشگاه دارند.
دهقان و همکاران	۱۳۹۵	اگرچه دانشگاه فرهنگیان در چند سال اخیر به سمت پژوهش محور بودن حرکت کرده، اما هنوز دارای کاستی هایی می باشد که از جمله آن ها می توان به کمبود فضا، امکانات، زیرساخت های فیزیکی و تجهیزاتی و نیروی متخصص و بانگیزه اشاره کرد.
براو و ساندرز	۲۰۱۹	یادگیری مبتنی بر پژوهش، معلمان را مجبور به تجدیدنظر در استراتژی های آموزشی می کند. همچنین باعث تنوع در راهبردهای تدریس آن ها می شود.
کاو و همکاران	۲۰۱۹	معلمان انتقال اطلاعات را به عنوان یکی از عناصر دانش آموز محور درک می کردند. سه رویکرد به تدریس مشخص شد که انواع مختلفی از ترکیبات رویکردهای معلم و دانش آموز محور برای تدریس را منعکس می کنند. نتایج همچنین چگونگی ارتباط تدریس و تحقیق معلمان را نشان داد.
فارلی ریپل و همکاران	۲۰۱۸	درک استفاده از تحقیقات در عمل معلمان پیچیده است و نگرش و شرایط معلمان و تجربه آن ها از فرهنگ پژوهشی مدرسه و منطقه آن ها در استفاده از تحقیقات در عمل تأثیر دارد.
مهمت سرکان اوزتوسون ^۱	۲۰۱۸	شایستگی های حرفه ای برای آموزش انگلیسی به پنج گروه تقسیم می شوند: "دانش نظری و عملی"، "دانستن یادگیرنده جوان"، "برنامه ریزی و سازمان دهی تدریس"، "مدیریت تدریس" و "صلاحیت انگلیسی".
ویل جیمز و همکاران ^۲	۲۰۱۷	مشارکت معلمان در پژوهش نوید بخش تمرین برای بهبود دانش و نگرش در مورد همکاری، تأمل، پرس و جو و تدریس پژوهش محور است.
کاین	۲۰۱۶	معلمان در درجه اول در تحقیق هایی شرکت می کنند که کاربردهای عملی آن در عمل خودشان کاملاً مشهود باشد.

^۱Mehmet SercanUztosun

^۲Wille gems

روش پژوهش

از فرم‌های فیش برداری استخراج و ثبت شد. سپس با استفاده از مصاحبه نیمه ساختاریافته که شامل چند سوال کلی بود، نظرات صاحب نظران و متخصصان داخلی جمع آوری شد. همچنین شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان خارجی در مقالات، کتب و منابع مکتوب نیز با استفاده از فرم‌های فیش برداری استخراج و ثبت گردید. جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش کدگذاری باز، محوری و انتخابی استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

- شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان داخلی

در ارتباط با شناسایی شاخص‌های شایستگی-های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان داخلی، یافته‌های حاصل از فرایند سندکاوی و مصاحبه‌های انجام شده در جداول شماره ۲ و ۳ ارائه شده است.

این پژوهش از نظر هدف کاربردی، از نظر نحوه جمع آوری داده‌ها به شکل کیفی است. جامعه آماری مورد پژوهش در بخش داخلی شامل نظریات و دیدگاه‌های صاحب نظران و متخصصان در اسناد مکتوب و چاپ شده معتبر مانند کتاب‌ها و مقالات و همچنین خبرگان، اساتید، متخصصان حوزه علوم تربیتی و مدیران ارشد آموزش و پرورش تا اشباع نظری ۱۷ نفر بود و در بخش خارجی شامل نظریات و دیدگاه-های صاحب نظران و متخصصان بود که نظریات آن‌ها در اسناد مکتوب و چاپ شده معتبر مانند کتاب‌ها و مقالات استخراج گردیدند. نمونه‌های پژوهش در هر دو بخش داخلی و خارجی به روش هدفمند انتخاب گردید. ابزار گردآوری داده‌ها در بخش داخلی فرم فیش برداری و فرم مصاحبه نیم ساختار یافته و در بخش خارجی فرم‌های فیش برداری بود. ابتدا مصادیق و شواهد مرتبط با شایستگی‌های پژوهشی معلمان در اسناد و منابع مکتوب مانند مقالات و کتاب‌ها با استفاده

جدول ۲- مصادیق و شواهد مستخرج از فرایند سندکاوی داخلی

مصادیق و شواهد	
عشق و علاقه به انسان و رشد و تعالی او	فعالیت گروهی در زمینه پژوهش/ پژوهش مشارکتی
آگاهی از باورهای تربیتی خویش	توانایی مدیریت کلاس درس
توانمندی در بهره‌گیری از تفکر حین عمل	توانمندی در شناخت و بکارگیری معیارهای مورد نیاز برای فکور بودن(معلم پژوهنده)
توانمندی در بکارگیری روش‌های سنجش	خلق محیط یادگیری دارای تعامل اجتماعی مناسب
توانایی تغییر باورهای تربیتی خویش	تسهیل و تداوم بخشیدن فرهنگ یادگیرنده محور
توانمندی در بکارگیری عقلانیت تکنیکی	توانمندی در استفاده از تکنولوژی آموزشی
باور به ارزش و اهمیت آموزش ابتدایی	پاسخگویی در برابر پیشرفت همه دانش آموزان
باور به توانایی یادگیری همه دانش آموزان	بهره‌گیری از دیدارهای غیررسمی جهت استفاده از تجارب دیگران

مصادیق و شواهد	
مشارکت در جوامع علمی	توانمندی در شناخت و کاربرد راهکارهای روانشناختی (سبک‌های یادگیری، تفاوت‌های فردی، هوش‌های چندگانه)
علاقه و تعهد به کار	برخوررداری از مدارک حرفه‌ای و تخصصی متناسب با فعالیت آموزشی
پژوهش و اکتشاف	توانمندی در شناخت و کاربرد مهارت‌های هوش هیجانی در کنترل احساسات
تعهد به ارزش‌ها و قوانین جامعه	توانایی تشکیل گروه‌های مباحثه و نقد فعالیت‌ها (درس پژوهی)
آگاهی معرفت‌شناختی.	تاسیس شبکه‌های مدیریت دانش و عضویت معلمان در آن
اجتماع پژوهی	استفاده از فرصت‌های در اختیار برای شرکت فعال در محافل علمی و اظهارنظر
ثبات شخصیتی و خردمندی	توانمندی در مهارت‌های فنی تدریس از قبیل تحلیل، فرضیه‌سازی، مفهومی کردن، ترکیب
خودتنظیمی	طراحی تجربیات یادگیری در راستای تشویق به یادگیری مشارکتی
ادراک رشد یافته	برخوررداری از هوش معنوی، اجتماعی و هیجانی
برخوررداری از تفکر سیستمی	احترام به تنوع اجتماعی و فرهنگی دانش‌آموزان
توانایی حل مساله	خلق موقعیت‌های یادگیری برای شکل‌گیری تفکر انتقادی و خلاقیت
خودکارآمدی	گرایش به یادگیری و رشد حرفه‌ای (بازنگری مداوم توسعه شخصی)
خودآگاهی	برخوررداری از دانش، مهارت و نگرش آموزش به شیوه پژوهشگری
تفکر انتقادی	توانایی طراحی پژوهش‌های معلم محور
روحیه پرسشگری	توانایی نگارش و روایات تجربیات حرفه‌ای
خلاقیت	توانایی سازماندهی طرح‌ها و پژوهش‌های دانش‌آموزی
انعطاف‌پذیری	توانایی برقراری ارتباط با دانش‌آموزان، والدین
سلامت روحی و روانی	برخوررداری از روحیه صبر و بردباری
گرایش به کار تیمی	برخوررداری از دانش، مهارت و نگرش تاملی در عمل
تفکر تحلیلی و مفهومی	تامل در مورد تجارب و باورهای خود
سازگاری ارتباطی و اجتماعی	توانایی نقد کردن و نقدپذیری
روحیه کمک به دیگران	توانایی بهره‌گیری از روش‌ها و ابزارهای ارزشیابی
مهارت خوب گوش دادن	توانایی تحلیل و تفسیر داده‌های ارزشیابی
مشاهده‌گر قوی بودن	توانایی اجرای ارزیابی مستمر و ارائه بازخوردهای کیفی
ظاهری تمیز و آراسته.	توانایی ارزیابی همکاران خود
	گرایش به رشد نگرش و ارزش‌های دموکراتیک

زیادی در خصوص شایستگی پژوهشی معلمان به‌دست آمد. تعدادی از شواهد ذکر شده توسط خبرگان، به لحاظ معنی و مفهوم یکسان بودند ولی در بیان تفاوت‌هایی داشتند که محقق با

پس از انجام فرایند سندکاوی و استخراج مفاهیم کلیدی (مصادیق و شواهد)، فرم مصاحبه نیمه ساختاریافته تنظیم شد و مصاحبه با خبرگان انجام شد. پس از تحلیل مصاحبه‌ها، شواهد

فهرست کردن آن‌ها و شناسایی مفاهیم یکسان، نشده بودند، عبارات علمی و قابل استناد در کتب اقدام به یکسان سازی و ادغام آن‌ها نمود و در مواردی که برخی مفاهیم به لحاظ علمی تعریف علمی به آن‌ها برچسب زده شد. مصادیق شناسایی شده در جدول شماره ۳ ارائه شده است.

جدول ۳- مصادیق و شواهد مستخرج از فرایند مصاحبه

شماره مصاحبه شونده	مصادیق	شماره مصاحبه شونده	مصادیق
۱۰-۵-۲	ارتباط با پارک‌های علم و فناوری، مراکز رشد و دانش بنیان، و بنیاد نخبگان)	۲۲-۱۷-۳	اخلاق حرفه‌ای معلم با تاکید بر حقوق و تکالیف اسلامی
۱۳-۶-۱	به روز بودن	۱۱-۱۰-۱	نقش اجتماعی معلم از دیدگاه اسلام
۱۶-۳	داشتن مقاله، کتاب و سخنرانی با کیفیت حاصل از مطالعات به روز خویش	۱۸-۵-۱	آشنایی با قوانین و مقررات آپ
۱۷-۱۶-۹	مطالعه مستمر سایت‌ها و نشریات مرتبط و انجام پژوهش	۲۰-۷	آشنایی با فلسفه تعلیم و تربیت عمومی و رسمی در ایران
۱۵-۵	همراهی و همگامی در زمینه‌های کاری خود با علم، تکنولوژی و تجارب موفق	۱۶-۱۵-۸ ۲۲-۲۰	توانایی کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات
۱۱-۷-۶-۳-۲ ۲۲-۲۰-۱۹-۱۲	مدیریت دانش	۱۶-۶-۳	نگارش علمی
۱۸-۱۱-۶-۲	فراگیری از تجارب خود و دیگران به طور مستمر	۱۹-۲	نگارش خلاق
۱۶-۱۴-۳-۲	توانایی جمع بندی، تحلیل، مستندسازی و انتقال این تجارب به دیگران	۲۰-۱۲	تاکید بر روش شناسی و معرفت شناسی اسلامی در تربیت
۱۹-۴	توان بکارگیری و بومی سازی آموخته‌ها	۱۷-۴-۱	آشنایی با فلسفه و اصول یادگیری
۲۰-۱۰-۵-۳	قادر به درک نقش دانش تخصصی خود در زندگی و انتقال اهمیت آن به دانش آموز	۱۳-۶-	به روز رسانی و کیفیت بخشی محتوای علمی مبتنی بر نیاز آینده
۱۵	برخورداری از توانایی و تجربه پیاده سازی رویکردها و تغییر روش‌ها متناسب با شرایط سازمان‌های ایرانی	۲۱-۱۸-۲	کاربردی کردن محتوای آموزشی
۲۱-۱۸-۸-۴-۱	تفکر راهبردی	۴-۱	تقویت محتوای آموزشی در راستای ارتقای مهارت-های زندگی
۱۲-۷-۴-۳-۱	توانایی تفکر تحلیلی	۱۹-۱۲-۷	استانداردسازی امکانات و منابع
۱۰-۶-۵-۴-۲ ۱۴	شناسایی فرصت‌ها، تهدیدها، نقاط قوت و ضعف خود، دانش آموز، مدرسه و محیط	۱۲-۹-۵-۱ ۱۷	حرکت به سوی نظام مدیریت مشارکت محور
۱۷	توان برنامه ریزی اجرایی و تبدیل	۱۳-۲	تقویت فرهنگ سازمانی پاسخگو محور

شماره مصاحبه شونده	مصادق	شماره مصاحبه شونده	مصادق
	راهبردهای مدرسه به اهداف و برنامه‌ها و تعیین شاخص‌های کمی		
۲۲-۱۹-۳-۱	توانایی شناسایی و حل مسائل چالش برانگیز	۲۲	تقویت نظام پاداش‌دهی و رشد آفرین
۲۰-۱۵-۱۴-۸	عمیق است و می‌تواند وجوه مختلف و ریشه مشکلات را شناسایی کند و مفروضات زیربنایی آن‌ها را به چالش بکشد	۱۰-۳	هوشمندسازی سازمانی
۱۶-۱۰-۴-۳-۲	تفکر خلاق و انعطاف پذیر	۲۰-۱۲-۸	توسعه دسترسی معلمان به مجلات علمی معتبر
۱۳-۱۱	توانایی اندیشیدن به شیوه‌ی نوین و به دور از تعصبات و کلیشه‌های ذهنی	۷-۵-۲-۱ ۱۸-۱۴-۱۱ ۲۲-۲۰	سواد اطلاعاتی (توانایی جستجو، شناسایی منابع و نیاز اطلاعاتی رشته تحصیلی)
۱۲-۱۰-۸-۳-۲	شناسایی راه حل‌های مختلف، سناریوهای متنوع و احتمالی در هر تصمیمی	۱۴-۵	قابلیت ارزیابی و استفاده مؤثر و اخلاقی از اطلاعات)
۲۰-۵	حمایت از ایده‌های نو	۸-۴-۳-۲-۱ -۱۵	سواد فناوری (مهارت استفاده از فناوری اطلاعات و ارتباطات)
۱۷-۱۵-۹-۲-۱	بکار بردن راه حل‌های جدید و مناسب	۲۱-۶	مهارت بهره‌گیری از بازی‌های الکترونیکی و هوشمند (آموزشی)
۱۴-۶-۵-۴	تعامل موثر	۱۵-۵-۴-۲-۱	سواد رسانه‌ای و مجازی (توانایی تشخیص، تبیین، تحلیل محتوا و پیام‌های رسانه‌ای)
۸	اجتماعی، معاشرتی و خونگرم بودن، داشتن رفتاری دوستانه در چارچوب ارزشی اسلام و دانشگاه و اخلاق حرفه‌ای با دانش آموزان و همکاران	۴	رعایت اخلاق حرفه‌ای و فرهنگ استفاده از رسانه‌ها
۱۲	حق محور بودن در تعامل با دانش آموز	۱۹-۷-۵	مسئولیت پذیری حرفه‌ای
۱۹-۶	در عین مدارا، منظم و جدی	۱۷-۱	تعهد به نظام تعلیم و تربیت
۱۳-۹-۴-۳-۲	تعهد حرفه‌ای	۹-۳	قوانین آموزشی و حرفه معلمی
۱۷	تولید دانش جهانی	۲۲-۱۰-۴-۲	نظم پذیری
۲۰-۱۲-۵	انتشار مقاله و آثار علمی انگلیسی	۱۰-۳	انضباط حرفه‌ای
۱۸-۱	یافته‌های پژوهشی کاربردی	۱۱-۱	عمل حرفه‌ای
۱۴	شهرت پژوهشی جهانی	۱۵-۸	انعطاف پذیری
۱۹-۱۰-۷-۴	شناخت ساختارهای آموزشی و پژوهشی جهان	۱۴	صداقت محوری
۱۳	تاثیرگذار بودن آثار نشر شده	۱۴	عدالت محوری در رفتار

مصدق	شماره مصاحبه شونده	مصدق	شماره مصاحبه شونده	شماره مصاحبه شونده
آمادگی لازم برای پاسخگویی	۱۸-۷	تشخیص مساله (انتخاب موضوع و تعریف مساله)،	۹-۶-۴-۳-۲ ۱۶-۱۵-۱۰	
معرفت دینی و بصیرت حرفه‌ای	۱۴-۳-۲	طراحی تحقیق (بیان اهداف، تشخیص متغیرها، فرضیه سازی)،	۸-۴-۳-۲-۱ ۱۶-۱۵-۱۰	
ترویج روحیه امید و خودباوری	۹	جمع‌آوری اطلاعات (آزمایش و مشاهده و مصاحبه)،	۹-۶-۴-۳-۲ ۱۶-۱۵-۱۰	
صبر، بردباری، تقویت روحیه ایثار و سخت‌کوشی	۱۷-۱۲-۱۱-۷	تجزیه و تحلیل داده‌ها (تنظیم جدول داده‌ها، پردازش داده‌ها و رسم نمودار)،	۹-۶-۳-۲-۱ ۱۶-۱۵-۱۰	
پرهیز از تجمل‌گرایی	۱۸	نتیجه‌گیری و ارائه یافته‌ها (تفسیر داده‌ها، نتیجه‌گیری، گزارش نویسی، ارائه یافته‌ها)	۶-۴-۳-۲-۱ ۱۶-۱۵-۱۰-۸	
آمادگی برای عمل صالح و ایفای نقش تربیت دینی در فراگیران	۱۰-۲	توانایی مشاهده، پردازش و مقایسه داده‌ها	۱۲-۱۱-۹-۳-۲	
توسعه دانش	۱۵-۸-۵-۳ ۲۲	شناخت منابع علمی	۵-۴-۲	
توسعه‌ی دانش تخصصی و تربیتی	۲۲-۸-۵-۳	توانایی در شناسایی مساله	۲۲-۱۹-۶	
آگاهی از نظریه‌های یادگیری	۱۹-۳-۱	تعامل و مباحثه علمی با دیگران	۱۷-۹	
آگاهی از توانایی‌ها و ناتوانایی‌های شناختی حرفه‌ی خود	۲۰-۴-۳	توانایی جمع‌آوری و تحلیل داده‌ها	۱۴-۷-۵-۴-۲ ۲۱-۲۰	
انتخاب راهبرد مناسب و تصمیم‌گیری آموزشی برای مشارکت دادن فراگیران در کلاس	۱۶-۴	سوال کردن از مشاهدات و مطالعات	۹	
توسعه مهارت‌های تدریس و پژوهش	۱۷-۹-۲-۱	توانایی تفسیر و تحلیل و استخراج الگوها و مدل‌ها	۱۰-۷-۴-۲-۱ ۱۹-۱۶-۱۵-۱۴	
مهارت طراحی آموزشی	۱۴-۵-۳-۱ ۲۱	آگاه کردن دیگران از دستاوردهای علمی	۱۷	
مهارت مدیریت زمان و بهره‌گیری از فرصت‌ها	۱۸-۵	توانایی پیش‌بینی کردن	۲۰-۵	
مهارت تدریس مشارکتی	۹-۴	آشنایی با مقررات پژوهشی و رعایت دقیق آن‌ها	۱۳-۵-۴	
آشنایی با مساله‌یابی و مساله‌شناسی پژوهشی	۹-۸-۴-۲-۱ ۱۸-۱۴-۱۰ ۱۹	کنجکاوی و پاسخ‌دهنده	۲۲	
توانایی اجرای پژوهش‌های حرفه‌ای معلم محور	۱۲	مهارت در حل مساله	۱۸-۶-۳	
آمادگی راهنمایی تحقیقات دانش آموزی	۱۵-	برنامه ریزی و خود نظم دهی	۱۲-۱	
توسعه تفکر خلاقیت و کارآفرینی	۱۳-۴	توانایی سازماندهی و تحلیل مطالب	۱۶-۷-۶-۳-۲	
تقویت روحیه تفکر انتقادی	۲۲-۸-۱	توانایی ایده پردازی	۱۹-۴	
توانایی ایده پردازی و ارائه راه حل‌های خلاقانه	۱۲-۴-۳-۲	توانایی در تعامل علمی	۱۰	

مصدق	شماره مصاحبه شونده	مصدق	شماره مصاحبه شونده	شماره مصاحبه شونده
آموزشی و تربیتی				
تقویت آموزش‌های مبتنی بر کارآفرینی	۱۱	مهارت در پردازش اطلاعات	۹-۷	
توسعه آموزش‌های مبتنی بر استارت‌آپ دانشجویی	۱۷	نوآوری و ترکیب داده‌ها	۱۸-۸-۲-۱	

شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان خارجی

در ارتباط با شناسایی شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان خارجی، مقالات، کتب و منابع مکتوب مورد بررسی و مفاهیم کلیدی شناسایی گردید. شاخص‌های به‌دست آمده در جدول شماره ۴ ارائه شده است.

جدول ۴- شایستگی پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان خارجی

منبع	کدهای باز (شاخص‌ها)
یارولین و تسکین، (۲۰۱۵)	مشاهده مساله، ساختن سوال، ساختن فرضیه‌ها، توانایی طبقه بندی، توانایی مشاهده، مهارت در آزمایش، توانایی ساخت ابزار، قدرت نتیجه‌گیری، توضیح دادن، بررسی و تجزیه و تحلیل، آگاهی از روش‌های مختلف پژوهش، توانایی کار در تیم و همکاری، توانایی هماهنگی اقدامات، توانایی شناختی، توانایی غلبه بر مشکلات، استقلال شناخت و ارزیابی، خودکارآمدی، نگرش عاطفی به یادگیری، داشتن فعالیت‌های تحقیقی
توئنتر، بیمنز، تابی و مولدر ^۱ (۲۰۱۳)	مشاهده کردن، مطرح کردن پرسش‌ها و پیش‌بینی‌ها، بررسی کتاب‌ها و دیگر منابع اطلاعاتی، طراحی تحقیق، انجام تحقیق با ابزار جمع‌آوری، تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها، پیشنهاد پاسخ، توضیح و پیش‌بینی با استفاده از داده‌ها، برقراری ارتباط و توجیه نتایج
گرای چپیر (۲۰۱۴)	-مهارت‌های عملی: کاوش و استفاده از منابع، استفاده از کتابخانه و تکنولوژی اطلاعات به‌طور مؤثر، شناسایی و دانستن زمان استفاده از منابع اولیه و ثانویه، مشاهده و ثبت رفتار، نشان دادن شایستگی‌های اولیه رایانه. -مهارت‌های حل مساله، تفکر و ارتباطات: درک تفاوت بین اطلاعات ذهنی و عینی، تشخیص زمانی که اطلاعات ارائه شده کافی است، ارزیابی زمانی که پایه و اساس نتیجه‌گیری به‌طور کامل و آشکار است، تولید سؤالات تحقیق با شناخت شکاف‌ها در دانش و استفاده از ارتباطات شفاهی و کتبی برای بیان ایده‌ها به‌طور مؤثر. -نگرش‌های شخصی و اخلاق حرفه‌ای: این دامنه به شایستگی که تحت پوشش نگرش‌های فردی و اخلاق حرفه‌ای تقسیم شده است؛ شامل: قدردانی از ضرورت و ارزش تحقیق برای عمل شایسته، نشان دادن آگاهی و پابندی به اصول اخلاقی زیربنای پژوهش و طراحی و اجرای مطالعات تحقیقاتی که عملکرد و ارائه خدمات را ارزیابی می‌کنند. -انتشار یافته‌های پژوهش: نشان دادن مهارت‌های مورد نیاز برای انتشار گزارش تحقیق و تغییر عملکرد بر اساس نتیجه مطالعه و پژوهش‌های دیگر.

¹ Alake-Tuenter, E., Biemans, H. J., Tobi, H., & Mulder, M

	<p>- نقش‌ها و وظایف یک محقق: شرکت در فعالیت‌هایی که به توسعه بدنه دانش کمک می‌کند، طراحی و اجرای یک سری از مطالعات که در یک موضوع مورد توجه هستند، نوشتن برنامه‌های کاربردی تحقیق بر اساس یافته‌های بودجه، ارائه کمک و پشتیبانی به محققان دیگر، انتشار در مجلات اصلی و کمک به نظریه‌ها در یک حوزه خاص مطالعاتی.</p>
ماتیو لیپمن ^۱ (۱۹۹۱)	قدرت مقایسه کردن، تفکیک کردن، فرضیه ساختن، شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات و قدرت پیش‌بینی
بایی و تروبریچ (۱۹۹۰)	اکتشاف، تبیین، شرح و بسط و ارزشیابی
شرمن و بالن دوران (-) (۲۰۰۲)	درگیر شدن، گسترش دادن، بازخورد دادن، توضیح دادن، بررسی کردن و ارزیابی
آبراهام و نلسون (۱۳۹۱)	قدرت مشاهده کردن، مقایسه کردن، شناسایی، طبقه بندی، اندازه‌گیری، استنباط، پیش‌بینی، فرضیه سازی، تفکیک متغیرها، اجرای آزمایش
پروتوسالتیس و اسپکت ^۲ (۲۰۱۲)	<p>مهارت‌های تحلیلی: جستجوی یک موضوع، تولید یک طرح پروژه و جدول زمانی و نتیجه‌گیری از نتایج تحقیق</p> <p>مهارت‌های علمی: شکستن یک سیستم علمی پیچیده به قطعات کوچک‌تر، تشخیص علت و ارتباطات مؤثر و دفاع از نظرات با استفاده از حقایق</p> <p>مهارت‌های سوادآموزی: خواندن و درک ابزار فنی و غیر فنی</p> <p>مهارت‌های جستجوی اطلاعات: قادر بودن به جمع‌آوری قطعه‌های باارزش اطلاعات از منابع مختلف</p> <p>مهارت‌های آزمایش: دانستن روش‌ها و فرایندهای مورد نیاز مختلف</p> <p>مهارت‌های حل مساله و پیدا کردن راه‌حل‌ها</p> <p>مهارت‌های آماری: مهارت‌های آماری برای محاسبات و اندازه‌گیری، توجه به جزئیات در پی یک طرح استاندارد، ثبت اطلاعات به‌طور دقیق یا نوشتن دستورالعمل</p> <p>مهارت‌های تکنیکی: مهارت‌های تکنیکی برای عیب‌یابی منابع یک مساله، تعمیر یک ماشین و یا قابلیت‌های رایانه برای نرم‌افزار و تجهیزات مناسب</p> <p>مهارت‌های ارائه اطلاعات موجود: مهارت‌های ارائه اطلاعات موجود به‌طور مؤثر</p> <p>مهارت‌های همکاری: مهارت‌های همکاری و گوش دادن به نیازهای دیگران یا تعامل با شرکای پروژه</p> <p>مهارت‌های حل مشکلات: مهارت‌های حل مشکلات و توسعه ایده‌های جدید</p> <p>مهارت‌های رهبری: قادر بودن به رهبری یک تیم</p> <p>مهارت‌های سازمانی: مهارت‌های سازمانی برای پیگیری اطلاعات مختلف</p>
الریش ^۳ (۲۰۰۹)	ارائه صادقانه دستاوردها، به اشتراک گذاشتن اطلاعات، ایجاد روابط مبتنی بر اعتماد، انجام متفکرانه فعالیت‌های منابع انسانی
رابرت اشترنبرگ (۱۹۸۸)	عدم پیروی از سنت‌گرایی، یکپارچگی اندیشه‌ها و اشیاء، ذوق زیبایی‌شناختی و تحلیل، مهارت‌های تصمیم‌گیری و انعطاف‌پذیری، ذکاوت زیر سؤال بردن هنجارهای اجتماعی، سائق برای پیشرفت دستاورد و شناخت

^۱ Lipman, M.^۲ Protopsaltis & Specht^۳ Ulrich

پس از استخراج مفاهیم کلیدی شایستگی‌های پژوهشی معلمان به‌دست آمد. پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان داخلی و خارجی، شاخص‌های استخراج شده در قالب ۱۵ بعد طبقه‌بندی شدند و

جدول ۵- ابعاد و مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان

ابعاد	مولفه‌ها و شاخص‌ها
مهارت‌های ادراکی و تاملی تفکر تحلیلی	جستجوی یک موضوع، تفکیک کردن، تفکر انتقادی و توانایی نقد کردن و نقد پذیری، ذکاوت زیر سؤال بردن هنجارهای اجتماعی، تامل در مورد تجارب و باورهای خود، توانایی پیش‌بینی نتایج اقدامات، برخورداری از مهارت خوب گوش دادن، مشاهده‌گر قوی بودن، قدرت مقایسه کردن و توانایی مقایسه و پردازش اطلاعات و داده‌ها.
مهارت‌های تصمیم‌گیری و حل مساله	برخورداری از تفکر سیستمی، درک تفاوت بین اطلاعات ذهنی و عینی، بیان ایده‌ها به‌طور مؤثر، توانایی اکتشاف و شناسایی مسائل چالش برانگیز، برخورداری از نگاه عمیق به مسائل و ریشه‌یابی آن‌ها، طبقه‌بندی، قدرت پیش‌بینی و اندازه‌گیری عوامل و پدیده‌ها، برخورداری از روحیه کنجکاوی و پرسشگری، ارائه راه حل برای حل مسائل.
تفکر خلاق و نوآور	عدم پیروی از سنت‌گرایی، برخورداری از روحیه پرسشگری و ساختن سوال، مطرح کردن پرسش‌ها و پیش‌بینی‌ها، توانایی نگارش خلاقانه، ذوق زیبایی‌شناختی، توانایی ایده پردازی و ارائه راه حل‌های خلاقانه، توانایی اندیشیدن به شیوه‌های جدید و به دور از تعصبات و کلیشه‌های ذهنی، استفاده از راه حل‌های جدید و مناسب، نوآوری و ترکیب داده‌ها.
اعتماد به نفس و تلاش و پشتکار	ثبات شخصیتی، خود تنظیمی، خودکارآمدی، خودآگاهی، اعتماد به توانایی‌های خود(خودباوری)، توانایی غلبه بر مشکلات، انعطاف پذیری، باانگیزه و خود انگیزه بودن، انجام وظایف دشوار، تلاش در جهت انجام امور با وجود برخورد با موانع
مسئولیت‌پذیری و نظم و انضباط	روحیه کمک به دیگران، پذیرش نتایج و عواقب تصمیمات و امور انجام شده، پذیرش مسئولیت امور اجرایی مدرسه، جدیت در انجام امور بدون نظارت سرپرست، گره زدن اهداف و منافع خود به اهداف و منافع مدرسه، احترام به مقررات مدرسه، ظاهر تمیز و آراسته، الگوی بودن در رعایت قوانین و مقررات
مشروعیت و مقبولیت	مدیریت بر خویشتن، آرام بودن در برخورد با مسائل بحرانی و استرس‌زا، داشتن حسن خلق، احترام قائل شدن برای همکاران و دانش آموزان، الگو بودن برای همکاران و دانش آموزان
مهارت‌های ارتباطی و تعامل موثر	توانایی برقراری ارتباط با دانش آموزان، والدین و همکاران، توضیح دادن، برخورداری از روحیه صبر و بردباری، برقراری تعاملات علمی با دیگران، ایجاد روابط مبتنی بر اعتماد، داشتن رفتار دوستانه و در چارچوب ارزش‌های حاکم، حق محور بودن در تعامل با دانش آموزان، جدی بودن در عین مدارا، توانایی استفاده از زبان بدن و تعامل غیرکلامی، بازخورد دادن، گوش دادن اثربخش به نظرها و پیشنهادها همکاران و دانش آموزان، توجه و احترام به نیازها، نظرات و احساسات دیگران
کار تیمی و شبکه سازی	تشکیل دهنده گروه‌های کاری پژوهشی، توانایی کار در تیم و همکاری، توانایی هماهنگی اقدامات، جلوگیری از بروز تنش و تعارض در تیم کاری، علاقه‌مند به انجام پژوهش به صورت گروهی، توانایی جلب مشارکت، همراهی و همکاری دیگران در درون و برون مدرسه.
تقوا و بصیرت دینی	معتقد و پایبند به ارزش‌های حاکم بر جامعه، منصف و امانتدار، صادق بودن در بیان نظرات حتی در شرایط دشوار و ناخوشایند، عدالت محوری بودن در رفتار
علاقه و باورها	علاقه، وفاداری و تعهد به کار و اهداف مدرسه، نگرش عاطفی به یادگیری، علاقه به رشد و تعالی انسان، آگاهی از باورهای تربیتی خویش، توانایی تغییر باورهای تربیتی خویش، باور به ارزش و اهمیت آموزش و پژوهش در آپ، گرایش به رشد نگرش و ارزش‌های دموکراتیک در مدارس، تعهد به ارزش‌ها و قوانین جامعه، تعهد به نظام تعلیم و تربیت و قوانین آموزشی و حرفه‌ای

ابعاد	مولفه‌ها و شاخص‌ها
	معلمی.
اخلاق حرفه‌ای و کاری	گرایش به یادگیری و رشد حرفه‌ای (توسعه مداوم شخصی)، تسهیل و تداوم بخشیدن به فرهنگ یادگیرنده محور، آمادگی برای پاسخگویی، ق‌ردانی از ضرورت و ارزش تحقیق برای عمل شایسته، اعتراف به ندانستن و تلاش در جهت دستیابی به ندانسته‌ها، پایبندی به اصول و اخلاق فردی، در اختیار دیگران گذاشتن نتایج و یافته‌های پژوهش خود، انطباق پذیری/ سازگاری اجتماعی و ارتباطی،
اخلاق پژوهشی	نشان دادن آگاهی و پایبندی به اصول اخلاق حرفه‌ای پژوهش، حسن شهرت اخلاقی و معنوی، آگاهی از قوانین و مقررات پژوهشی، رعایت دقیق قوانین و مقررات و دستورالعمل‌های پژوهشی، حفاظت از اطلاعات و مشخصات افراد شرکت کننده در پژوهش، به اشتراک گذاشتن اطلاعات و انتشار نتایج کلی پژوهش برای استفاده سایر پژوهشگران، ارائه صادقانه دستاوردها، امانت داری در استفاده و ارجاع به پژوهش‌های دیگران، رعایت حقوق کلیه ذی‌نفعان پژوهش.
مهارت‌های دانشی	برخورداری از مدارج و تحصیلات علمی مرتبط، بررسی کتاب‌ها و دیگر منابع اطلاعاتی، مهارت بکارگیری زبان انگلیسی، برخورداری از دانش تخصصی، توانایی شناختی، آگاه به نظریه‌های یادگیری و تربیتی، آگاهی از توانایی‌های شناختی حرفه معلمی، توانایی تولید دانش، بهره‌مندی از دانش روز، آشنایی با نحوه شناسایی و انتخاب منابع علمی معتبر، آشنایی با روش‌های جستجو و فیش برداری کتابخانه‌ای
مهارت‌های فناوری محور و سواد دیجیتال	داشتن شایستگی‌های اولیه رایانه، تسلط به نرم‌افزارهای تحلیلی و محاسباتی، تسلط به جستجوی اینترنتی و کار با موتورهای جستجوگر، برخورداری از سواد اطلاعاتی (توانایی جستجو، شناسایی منابع و نیاز اطلاعاتی رشته‌ی تحصیلی و قابلیت ارزیابی و استفاده موثر و اخلاقی از اطلاعات)، برخورداری و توانایی کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات (سواد فناوری) به‌طور مؤثر، برخورداری از سواد رسانه‌ای (توانایی تشخیص، تبیین، تحلیل محتوا و پیام‌های رسانه‌ای و رعایت اخلاق حرفه‌ای و فرهنگ استفاده از رسانه‌ها)
مهارت‌های پژوهشی و مدیریتی در اجرای پژوهش	آشنایی با مساله‌یابی و مساله‌شناسی پژوهشی، مشاهده مساله و ثبت رفتار، ساختن فرضیه‌ها، داشتن تجربه در فعالیت‌های تحقیقی، مهارت‌های آماری برای محاسبات و اندازه‌گیری، ثبت اطلاعات به‌طور دقیق یا نوشتن دستورالعمل، توانایی اجرای پژوهش‌های حرفه‌ای معلم محور، آمادگی راهنمایی تحقیقات دانش آموزی، آشنایی با روش تحقیق علمی، آگاهی از روش‌های مختلف پژوهش و شیوه‌های جمع‌آوری اطلاعات، توانایی شناسایی مساله و ترسیم ابعاد مساله، توانایی تنظیم و طراحی طرح تحقیق، گسترش دادن، توانایی ابزارسازی، آشنایی با روش‌های جمع‌آوری اطلاعات، جمع‌آوری اطلاعات با ارزش از منابع مختلف، توانایی جمع‌آوری و طبقه بندی اطلاعات، مهارت در آزمایش، توانایی تجزیه و تحلیل داده، قدرت نتیجه گیری، ارائه پیشنهادها، توانایی تفسیر و تحلیل و استخراج یافته‌ها و مدل سازی، توانایی گزارش نویسی و مهارت‌های مورد نیاز برای انتشار گزارش تحقیق، آشنایی و آگاهی از فلسفه و مقررات آموزش و پرورش رسمی و عمومی ایران، برنامه ریزی و خود نظم‌دهی امور پژوهش، توانایی سازماندهی و تحلیل مطالب در پژوهش، توانایی رهبری تیم پژوهش، توجه به نتیجه پژوهش (نتیجه گرایی).

بحث و نتیجه گیری

سازمانی مورد استفاده قرار گیرد. وقتی که هدف، عملکرد محل کار است، محققان از واژه شایستگی استفاده می‌کنند که اشاره به شایستگی‌ها در سطح فردی دارد و به موفقیت فرد کمک می‌کند. شایستگی شغلی، خصوصیت مشخص

امروزه یکی از راه‌حل‌های شناخته‌شده انسان‌ها برای حل مسائل و مشکلات و توسعه مرزهای دانش، پژوهش و تحقیق است. این راه حل باید در همه زمینه‌ها و توسط نیروهای انسانی هر

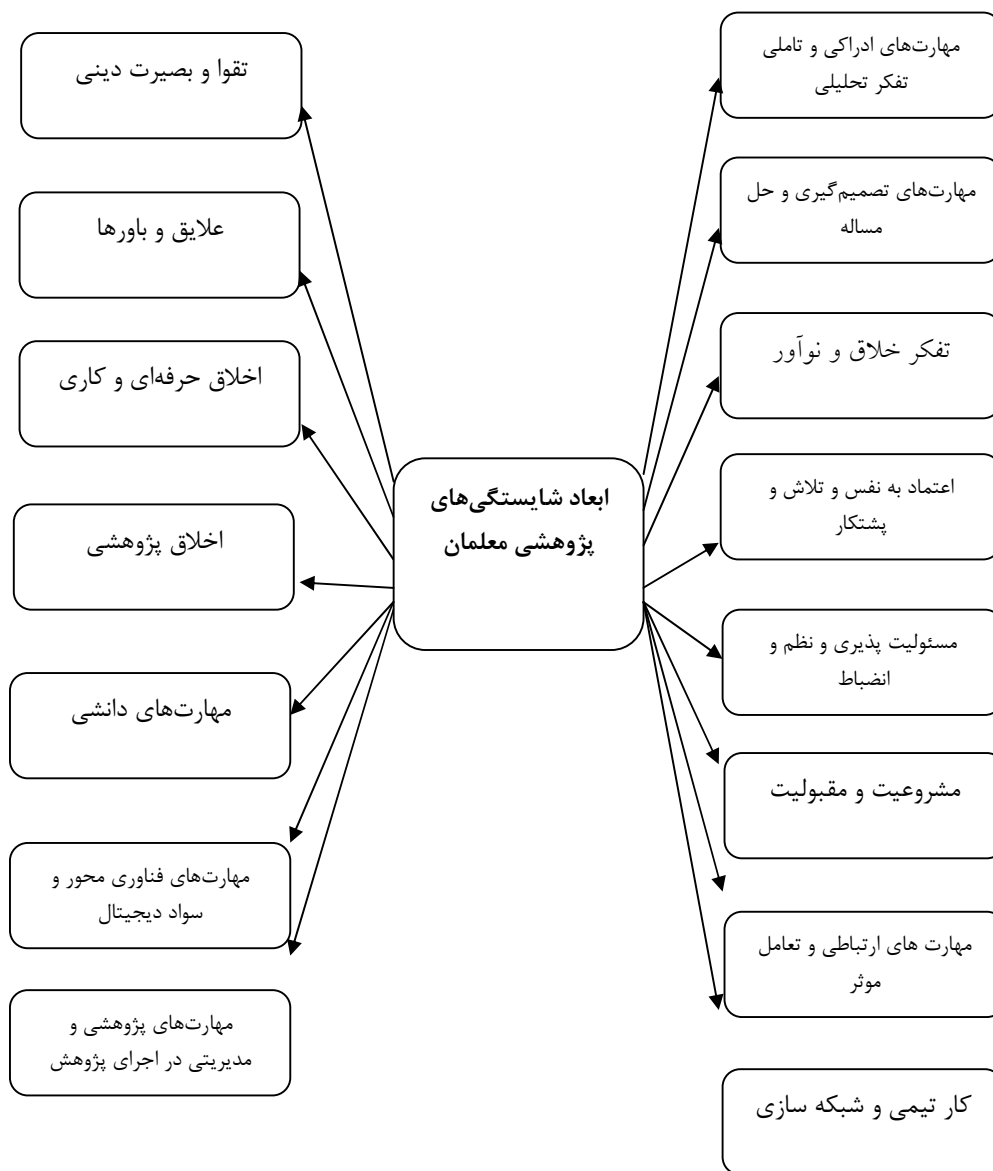
شماره ۲ آورده شده‌اند. همچنین نظرات و دیدگاه‌های ۱۷ نفر از خبرگان، اساتید، متخصصان حوزه علوم تربیتی و مدیران ارشد آموزش و پرورش با استفاده از روش مصاحبه نیم ساختار یافته اخذ گردید که پس از پیاده سازی و کد گذاری، شاخص‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان استخراج و در جدول شماره ۳ آورده شدند. بر اساس یافته‌های این بخش، بیشترین تاکید متخصصان داخلی بر توانایی‌ها و مهارت‌های چگونگی انجام یک پژوهش در مراحل مختلف آن یعنی انتخاب موضوع و سوال پژوهش، تدوین طرح تحقیق، انتخاب روش و چگونگی اجرا و تحلیل و نتیجه‌گیری از یافته‌های پژوهش بود.

در ارتباط با سوال دوم پژوهش یعنی مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی، نظریات و دیدگاه‌های آن‌ها در اسناد و منابع مکتوب و چاپ شده معتبر مانند کتاب‌ها و مقالات استخراج گردیدند که در جدول شماره ۴ آورده شده است. در ارتباط با سوال سوم پژوهش یعنی طبقه بندی شایستگی‌های پژوهشی معلمان براساس شاخص‌ها و مولفه‌های شناسایی شده، پس از استخراج مفاهیم کلیدی شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و متخصصان داخلی و خارجی، شاخص‌های استخراج شده براساس سنخیت و ارتباط در قالب ۱۵ بعد کلی طبقه‌بندی شدند و ابعاد الگوی شایستگی پژوهشی معلمان به دست آمد. ابعاد به دست آمده در قالب الگوی شماره ۱ نشان داده شده است.

یک فرد است که منجر به عملکرد برتر و اثربخش در یک شغل می‌شود. در ارتباط با بحث پژوهش نیز، انجام یک پژوهش خوب مستلزم برخورداری از شایستگی‌های می‌باشد که تحت عنوان شایستگی‌های پژوهشی از آن‌ها نام برده می‌شود.

یکی از مهم‌ترین سازمان‌ها در هر جامعه‌ای، نظام آموزش و پرورش است و معلمان یکی از مهم‌ترین ارکان نظام آموزشی هستند. معلمان برای انجام هرچه بهتر مسئولیت خود و رفع مشکلات احتمالی، نیاز به انجام تحقیق و پژوهش دارند. منظور از معلم پژوهشگر کسی است که به امر آموزش و یادگیری مشغول است و می‌خواهد در فرایند آموزش و یادگیری خود یا همراه با دیگر همکاران و دانش آموزان به پژوهش بپردازد تا آموزش را اثربخش سازد. منظور از اثربخشی، رسیدن به هدف‌هایی است که برای بالنده ساختن دانش آموزان و رشد همه‌جانبه آنان در نظر گرفته شده است. در این راستا معلمان نیازمند برخورداری از ویژگی‌هایی هستند که تحت عنوان شایستگی‌های پژوهشی مطرح هستند. در پژوهش حاضر، شاخص‌ها و مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی و داخلی مورد بررسی قرار گرفت.

در ارتباط با سوال اول پژوهش یعنی مولفه‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان داخلی، ابتدا نظریات و دیدگاه‌های صاحب نظران و متخصصان در اسناد مکتوب و چاپ شده معتبر مانند کتاب‌ها و مقالات در ارتباط با شاخص‌های شایستگی‌های پژوهشی معلمان استخراج گردید که در جدول

نمودار ۱- ابعاد شایستگی‌های پژوهشی معلمان

شایستگی‌های پژوهشی معلمان از نظر صاحب نظران و خبرگان خارجی و داخلی شناسایی و طبقه بندی شد. پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران و مسئولین به‌ویژه تصمیم‌گیرندگان نظام آموزشی تدابیر لازم برای رشد و ارتقاء شایستگی‌های پژوهشی معلمان را در نظر بگیرند و در برنامه-

رشد و پیشرفت هر جامعه‌ای در سایه برخورداری از نظام آموزشی قدرتمند امکان پذیر خواهد بود. این امر نیازمند وجود معلمانی با توانمندی‌های بالا در حوزه‌های مختلف می‌باشد که یکی از این حوزه‌ها، پژوهشگری و انجام پژوهش می‌باشد. در پژوهش حاضر مولفه‌های

های درسی دانشگاه فرهنگیان نیز رویکرد معلم پژوهنده بیشتر تاکید شود و آموزش‌های لازم برای تربیت معلمان پژوهشگر در نظر گرفته شود. همچنین پیشنهاد می‌شود در ارتباط با ابعاد شایستگی‌های پژوهشی معلمان، دوره‌ها و کارگاه‌های آموزشی ضمن خدمت برای معلمان برگزار شود تا دانش و مهارت‌های لازم برای کسب شایستگی‌های بیان شده را به دست آورند. همچنین شرایط لازم برای اجرایی کردن این مهارت‌ها برای معلمان فراهم شود و در سیستم ارزیابی و ارتقاء معلمان، امتیاز کافی برای پژوهشگری و بروندهای پژوهشی معلمان در نظر گرفته شود. زیرا در شرایط کنونی نظام آموزش و پرورش کشور یکی از حوزه‌هایی که بسیار مغفول واقع شده است، انجام پژوهش‌های کاربردی توسط معلمان در مدارس است که مهم‌ترین دلایل آن می‌تواند، نداشتن دانش و مهارت توسط معلمان و بدون امتیاز بودن آن در ارتقاء و همچنین افزایش حقوق معلمان باشد.

منابع

۱. امام جمعه، محمدرضا؛ مهر محمدی، محمود. (۱۳۸۵). نقد و بررسی تدریس فکورانه به منظور ارائه برنامه درسی تربیت معلم فکور. فصلنامه مطالعات برنامه درسی. دوره ۱، شماره ۳، ۶۶-۳۰.
۲. امانی، فرزانه. (۱۳۹۴). ابعاد تأمل و اهمیت آن در تربیت معلم فکور. فصلنامه تربیت معلم فکور، سال اول، شماره ۱. ۵۲-۳۷.
۳. خروشی، پوران. (۱۳۹۴). راهکارهای توسعه حرفه‌ای معلمان در کشورهای توسعه یافته با تأکید بر ضرورت توجه به آن در دانشگاه فرهنگیان. فصلنامه تربیت معلم فکور، سال اول، شماره ۱. ۶۶-۵۳.
۴. جاهد حسینی، خسروی الناز. (۱۳۹۷). شایستگی‌های آموزشی و پژوهشی مورد نیاز دانشجویان برای موفقیت در زندگی دانشگاهی، راهبردهای آموزش (راهبردهای آموزش در علوم پزشکی)، فروردین و اردیبهشت، دوره ۱۱، شماره ۱؛ از صفحه ۵۰ تا صفحه ۵۸.
۵. جورج دیتس آبراهام نلسون. (۱۳۹۱). آموزش علوم در مدارس ابتدایی، اثر جورج دیتس آبراهام نلسون ترجمه بهمن سقط‌چیان، ترجمه: بهمن سقط‌چیان، ناشر: مرکز نشر دانشگاهی.
۶. دهقان، عبدالمجید، مهram، بهروز، کرمی، مرتضی. (۱۳۹۵). ارزشیابی برنامه درسی دانشگاه فرهنگیان از حیث تربیت معلم پژوهشگر (مورد: پردیس‌های شهید بهشتی و شهید هاشمی نژاد). دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، سال هفتم، شماره ۱۳، ۷۸-۱۰۰.
۷. رحمان پور، محمد؛ نصر اصفهانی، احمدرضا. (۱۳۹۲). روش‌شناسی پژوهش‌های داخلی و خارجی مربوط به حوزه برنامه درسی در آموزش عالی، دو فصلنامه نظریه و عمل در برنامه درسی، سال اول، شماره ۲، پاییز و زمستان ۱۳۹۲، ۱۴۸-۱۲۵.
۸. ساکی، رضا (۱۳۹۲). دانش معلمان درباره پژوهش و نیاز آنان به آموزش پژوهش. دو فصلنامه علمی-پژوهشی پژوهش‌های آموزش و یادگیری، دانشگاه شاهد، سال بیستم، شماره ۳، پاییز و زمستان ۱۳۹۲.
۹. سراجی، فرهاد و عطاران، محمد. (۱۳۸۹). روش‌شناسی پژوهش‌های مربوط به یادگیری الکترونیکی: مقایسه پژوهش‌های داخلی و خارجی. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، شماره ۳۶، ص ۷۶-۵۰.
۱۰. غنی‌زاده گرایلی، مه‌ری؛ جعفری، پریش؛ قورچیان، نادرقلی (۱۳۹۶). تأثیر شایستگی‌های حرفه‌ای بر بهسازی معلمان مقطع متوسطه استان تهران. مجله مدیریت بر آموزش سازمان‌ها، سال ششم، شماره ۱ بهار و تابستان ۱۳۹۶، ص ۷۲-۵۱.
۱۱. فتحی، معصومه. (۱۳۹۸). شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های شایستگی‌های حرفه‌ای معلمان و تعیین میزان دستیابی دانش‌آموختگان دانشگاه فرهنگیان استان تهران به آن، دانشگاه علامه طباطبایی، دانشکده روانشناسی و علوم تربیتی، رساله دکتری رشته روانشناسی تربیتی.
۱۲. کریمیان، حیدر. (۱۳۹۷). طراحی الگوی شایستگی‌های حرفه‌ای دانشجویان رشته آموزش ابتدایی دانشگاه فرهنگیان: مطالعه‌ای به روش ترکیبی دانشگاه خوارزمی، دانشکده مدیریت.
۱۳. یغما، عادل. (۱۳۸۹). معلم در برنامه درسی ملی. ماهنامه رشد تکنولوژی آموزشی، شماره ۱، دوره بیست و ششم.

1. Afdal, H. W., & Spernes, K. (2018). Designing and redesigning research-based teacher education, *Teaching and Teacher Education*, 74, 215e228.
2. Puustinen, M., Sfantti, J., Koski, A., & Tammi, T. (2018). Teaching: A practical or research-based profession?

3. Teacher candidates' approaches to research-based teacher education. *Teaching and Teacher Education*, 74, 170e179.
4. Willegems a. V, Consuegra. a, Struyven b. K, Engels. N. (2017). Teachers and pre-service teachers as partners in collaborative teacher research: A systematic literature review. *Teaching and Teacher Education*. 64 (2017) 230-245.
5. Feldman, A., Altrichter, H., & Posch, P. (2018). *Teachers investigate their work: An introduction to action research across the professions* (3rd ed.). London: Routledge
6. Joram M ,Nigussie, Helen; Mwacharo,.; Osama, Sarah; Agaba, Morris; Mekasha, Yoseph; Kebede, Kefelegn et al. (2019): Genetic diversity and matrilineal genetic origin of fat-rumped sheep in Ethiopia. In: *Tropical animal health and production* 51 (6), S. 1393–1404. DOI: 10.1007/s11250-019-01827-z.
7. Nudzor, H. p.(2009). A critical comment on combined methods approach to researching educational and social issues. *Issues in educational research*, 10(2).
8. Farley-Ripple, E., May, H., Karpyn, A., Tilley, K., & McDonough, K. (2018). Rethinking connections between research and practice in education: A conceptual framework. *Educational Researcher*, 47(4), 235e245
9. Farley-Ripple, E.N., Raffel, J.A. and Welch, J.C. (2018), Administrator career paths and decision processes, *Journal of Educational Administration*, 50(6), 788-816.
10. Cain, T. (2016). Denial, opposition, rejection or dissent: why do teachers contest research evidence?. *Research Papers in Education*, 1-15.
11. Schaik, P. van, Jeske, D., Onibokun, J., Coventry, L., Jansen, J., & Kusev, P. (2018). Risk perceptions of cyber-security and precautionary behaviour. *Computers in Human Behavior*, 75, 547-559. doi:10.1016/j.chb.2017.05.038
12. Coburn, C. E., & Talbert, J. E. (2006). Conceptions of evidence use in school districts: Mapping the terrain. *American Journal of Education*, 112(4), 469e495.
13. Brew. A, Saunders. C (2019). Making sense of research-based learning in teacher education. *Teaching and Teacher Education* 87 (2020) 102935.
14. Mehmet Sercan Uztosun | Received 07 Sep 2015, Accepted 01 May 2018, Published online: 23 May 2018 ,Pages 549-565.
15. Yarullin , Ilnar F. & Tsyrukun, Ivan I. (2015). The Research Competence Development of Students Trained In Mathematical Direction, *Mathematics Education*, 10(3), 137-146.
16. Gray Chair, Crawford(2014). *Research Competencies Framework*, Faculty of General Practice(UK). The Royal College of Surgeons of England.
17. Protosaltis, Aristidis & Specht, Marcus. (2012). Introduction on Inquiry-Based Learning (IBL), The weSPOT consortium supported by the European Commission under grant agreement N° ۳۱۸۴۹۹.
18. Ulrich. D. (2009). HR competencies: mastery at the intersection of people and business. Masoud binesh & Afshin Dabiri. Tehran: Saramad Publications. (in Persian).
19. Alake-Tuenter, E., Biemans, H. J., Tobi, H., Wals, A. E., Oosterheert, I., & Mulder, M. (2013). Inquiry-Based Science Education Competencies of Primary School Teachers: A literature study and critical review of the American National Science Education Standards. *International Journal of Science Education*, 34(17), 2609-2640
20. Lipman, M. (1991). *Thinking in education*. Clombia, univ press.
21. Yanling Cao, Liisa Postareff, Sari Lindblom-Ylëanne, Auli Toom a Centre for University Teaching and Learning, Faculty of Educational Sciences, University of Helsinki, Helsinki, P. O. Box 9 (Siltavuorenpenger 1A), FI-00014, Finland b Hëame University of Applied Sciences (HUAS), Hëameenlinna, P. O. Box 230 (Visamëentie 35 A), 2019, Finland.

